

Türk Edebiyatında Tasavvuf ve Yunus Emrenin Rolü

Araş. Gör. Ammâr Himli MÎÂRİC

Bağdat Üniversitesi

Diller Fakültesi

Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü

Özet

Tasavvuf cereyanı Türk Edebiyatı Tarihinde büyük bir yer tutmaktadır. Bu cereyandan etkilenen ve tasavvuf ilkelerini benimseyen bir çok şair yetişmiştir. Bu şairlerin fiirlerinde tasavvuf konusunu işlemişlerdir. Yetiş bu şairler içinde. Büyük üne sahip olan, ve Halk tarafından benimsenen Yunus Emre'dir.

Bu araştırmamızda bu zatı ele alacağız ve elimizden geldiği kadar anlatmaya çalışacağız.

Anahtar Kelimeler: Tasavvuf, tasavvuf edebiyatı, tasavvuf tarikatları,

Yunus Emre.

Giriş

Tasavvuf Nedir?

Tasavvuf Sözü nü hangi dilden ve hangi kökten geldiğini Abdülkerim Kuşeyri Risale-i Kışeryriyesinde araştırmıştır. Büyük bilgin Kuşeyri, bu kelimenin Arapça "saf" veya "suffe" köklerinden türetilmesini yanlış buluyor. Kimileri tasavvufun Arapça "yün" anlamına gelen "sef" tan geldiğini, sofiler yünlü elbise giydikleri için, anlara "sofi" "veya sufi" deniliyor bunu da doğru bulmuyor. Ona göre:

"sof" Yunanca "sofya" "sofos: hikmet" kelimesinden alınmıştır. "feylesof" taki "sof"un aynisidir-Nitekim feylesof da "hikmet sever, bilge" anlamlarına gelmektedir. Varlığın temeli Allah'tır. Bilgilerin de en iyisi Allahın bilgisidir. Onun en güzel adlarından biri "Hakim" "bilge" adıdır. Yunanca sofos veya sofya hikmet demektir.

Sofos, kısaltılarak "sof" haline gelmiş, Arapça "tefeyl" babına gerek "tasavvuf" "hikmetlesmek" ve Sonra bazı ses değişimleriyle "tasavvuf" olmuştur.

Bu isme bakılırsa tasavvuf ilahi bir bilgi olduğu anlaşılır. Tasavvufun esas konusu, Allahın varlığına bağlı olan hakikatleri bilmektir. Bu da iki esas noktada toplanır:

- a. Tanrının halk ile ve halkın Tanrı ile münasebetleri.
- b. Bunların hepsinde bilinmesi mümkün ve imkansız olan şeyler.¹

Seyit kemal karaali oğlu da şöyle demektedir: kalbi dünya alakalarından ayırarak. Allah Sevgisine bağlama-Hindistan Yunanistan. Mısır ülkelerinde gelişen Pariteizm felsefsinin temelleri üzerine kunulan tasavvuf, bir düşünüş ve inanış sistemidir. İçinde yaşadığımız alemin esrarı nedir? niçin yaşıyoruz? niçin geldik dünyaya? Biz neyiz? yaşamamızın anlamı, var olmanın aslı gerçek başlangıç ve son nelerdi?. İşte tasavvuf bunlara cevap vermeye çalışır. Hacı Bektaş Veli'ye göre "tasavvuf, öyle bir şeydir ki, afiyetle birleşmez Afiyet bir an yüreğin rafitlik ve karar bulmasıdır. Afiyet, Allah'ta dinlenmedir. O ysaki tasavvuf başlangıçtır, özlemdir onun için ikisi birleşmez. Tasavvuf Allah'ları başka olandan bıkip usanmaktır, ve ondan başkasımdan boşanmaktır. Büyük dinler; Tanrı ve Tanrının yarattığı şeyler olmak üzere iki varlık kabul ederler. Tasavvuf bu varlığı birleştirir, her şeyi Tanrının tecellisi yani görünüşü sayar. Su ile buz nasıl mahiyet itibariye birse Tanrı ile kainat da birdir. Su donarsa buz, buz erirse su olur. Sofi denilen tasavvufculara göre, bir tek vacut varolur ki, o da vücudu mutlaktır, Gerçek Narlığın tek oluşuna vahdet-i vücut denilmesi buradanı gelmektedir, Tasavvufa göre, kainat, Tanrının bir gölgesidir. Tanrı kendi âleminde yalnız başana bulunuyordu güzelliğini ve sevilme ister. İşte Tanrı görünmek ve Sevilme aşkıyle tecelli etti. Bir şair bunu şöyle terennüm eder:

kendi hüsnün hublar şeklinde peyda eyledin

Çeşm-i aşıktan dönüp Sonra temâşâ eyledin.²

İslami Edebiyatta Tasavvuf Tesirleri

Tasavvuf Cereyanının Menşei:

İslamiyet daha kuruluşundan bir yüzyıl sonra bile, ilk devrelere nispetle, mânen oldukça mühim farklar gösteriyordu. Hakikatte dünyanın muhtelif yerlerinde, yüz yıllardan beri kendi hususi harsları ve an'aneleriyle yaşayan, muhtelif medeni milletler İslamiyet dairesine girince, İslamiyetin de büyük bir gelişme göstermesi gayetermesi gayet tabii idi. İnan medeniyet, Hind medeniyeti musevilik tesirleri, "suriye" yi buştan başa taplamış olan hiristyanlık nüfuzu, eski yanan feylesofalrının tercüme edilen eserlerinin doğurduğu

¹ KABAKLI Ahmed, Türk Edebiyatı, 2. C., Türkiye Yayın Evi, s. 119.

² KARAALI Oğlu, Seyit Kemal, AnsikloPedlik Edebiyat Sözlüğü, 2. c., Ankara1973, s. 663.

fikir cereyanları, "Nev-Eflatuniye" akideleri, hulasa bütün bu gibi çeşiti dış sebepler, tabii olarak dini gelişme üzerinde de tesirini gösteriyor ve bu suretle, geniş islam memleketlerinin her tarafında devamlı olarak bir çok mezheb ve meslekler vücade gelerek bir biriyle şiddetle çarpışıyordu. Böyle olmakla beraber, bu dış Sebeplerle temastan daha evvel de, islamiyetin kendi Sinesinde sırf bir iç gelişme neticesi olarak en ziyade siyasi ve fakat kısmen de fikri manevi bir mahiyette olarak pek mühim cereyanlar doğmuş, Pek derin uzaklaşmalar ve ayrılıklar meydana gelmişti. Tasavvuf cereyanının umumi gelişmesinde çok büyük bir rol oynamışlar ve Son zamanlara kadar, kendilerini eksiry "Tasavvuf" ertüsü altında gizlemeğe çalışmışlardır.³

Süfiliğin Gelişmesi ve Yayılması:

Daha saadet zamanı "peygamber'in hayatta olduğu zaman" 'ndan başlayarak islamiyette "zühdî" mahiyette bir cereyan vücade gelmiş, hatta bir takım zahidler de yetişmişti. Lâkin, islamiyetin ilk devirlerinde, sonraki tasavvuf cereyanm müjdecisi sayılabilecek hiç bir hadiseye tesadüf edilmediği gibi, sonraki sufilerin sırf indi bir surette iddia ettikleri gibi Hz. Peygamber'in "Ebu Bekir" ile "Ali"ye bir takım telkinlerde bulunarak bu suretle sufilik cereyanın esasını koyduğu hakkında da tarihi hiç bir delil yoktur. Eldeki tarihi kaynaklara bakılırsa önce "sufi" adını ve Suriye'de ilk zaviyeyi kurun zat H. 150'de vefat eden kufeli "Ebu Haşim" dir. Ondan sonra "Sifyanü's-Sevri" "vef. H 168" eski hıristiyan keşişlerinin yerleştikleri yer olan Mısır'dan yetişen "Zü'n-Nun" "H.245", "Horasanlı, Beyazid Bistam" 'H.261', Şehidliğinin Faciası yüz yıllardan beri alimlere ve Şairlere dedikodu sermayesi olan "Halaç Mansur" 'H.309' "Cüneyd Bağdadi" gibi bir çok büyük sufiler yetişerek mesleklerini bütün karşı koymalara, tahkir ve küfürler, rağmen islam aleminin her köşesinde yaymaktan geri durmuyorlardı. Bu ilk yüz yıllardan şeria't alimleri tarafından Pek de o derece iyi telakki edilmeyen ve Şübhe ile görülen sufiler, "Ebü'l-kasım Abdu'lkerim kuşeyri" 'Vef.465'nin Sufiye mesleğinin aslâ ehli Sünnet akidelerinden ayrı demadığını göstermek maksadıyla Sarfettiği çalışmadan ve bilhassa "Gazalı" '450-505'nin çok esaslı çalışmalarından sonra, umumi efkarda büyük bir hürmet mevkii kazanmağa başladılar. Meşhur alimlerden bir çoklarının büyük şeyhlere intisabı, hükümdarların ve emirlerin bizzat tekkeler ve zaviyeler yaptıracak bu cereyanı teşvik etmeleri, daha doğru bir Söyleyişle o cereyana kapılmaları, islam aleminin her tarafında yüzlerce şeyh ve dervişler yetiştiriyor ve böylece âdetâ yeni "içtimâi zümreler" vücade getiriyordu. 4. yüzyıldan başlayarak yavaş yavaş 6. asra kadar islam aleminde "Tarikat" teşekkül etmeğe başlamış 6. yüz yıldan sonra ise bu gibi tarikat teşkilati her sahada büyük bir genişlik ve ehemmiyet kazanmıştır.⁴

Türklerden Yetişen Mutasavvıflar:

³ KABAKL, Ahmet, a.g.e., s. 645.

⁴ KÖPRÜLÜ, Fuat, Türk Edebiyatı Tarihi, s. 119-120.

İlk mutasavvuf olduğu kabul edilen. Tarkler arasında Ahmet yesevidir. Bu zat hakkında Çeşitli görüşler ileri sürülmektedir.

Fuad koprülü yazdığı "Türk Edebiyatında ilk Mutasavvıflar" kitabında Ahmed Yesevi hakkında Şöyle demektedir:

Bu gün Çin'in Doğu Türkistn bölgesinde Aksu Soncağına bağlı ve Aksu'nun 176 kilometre kuzey doğusunda bulunan Seyram kasabasının kasabasında doğdu.⁵

Yesevi Te'sirleri

Sanat ve güzellik endişesine tamamiyle yabancı ve "lirizm"den hemen tamamiyle mahrum olan. Şiiri basit bir telkin vasıtası sayan Türk memlektlerinde-mesela orta Asya, Harizm, Anadolu Sahalarında Süratle yayılarak bir çok taklitçiler ve takipçiler yetiştirmiş bütün Türk edebiyatında yeni bir "Tasavvuf Halk Şiiri" devri açmıştır Anadolu'da-muhtelif amiller tesiriyle-bu "Tasavvuf Halk Şiiri'nin "Ahmed Yesevi"ninkinden büsbütün Farklı bir gelişmeye erişmiş olarak müstakil ve belirli bir "Şahsiyet" kazandığını aşağıda söyleyip açıklayacağız. Lakin, diğer taraftan orta Asya, Harizm ve Volga sahalarında "Yesevi" eserlerinin sekiz yüzyıldan beri kuvvetle yaşadığı ve oralarda yetişen yüzlerce takibçinin ilham şekli bakımından o te'sirden ayrılmadıklarını görüyoruz. "Dahili" yarii "Bedii" bir kıymete malik olmayarı "Divan-ı Hikmet" in bu "Dış" yani "Tarihi" te'sirini anlamak için, bütün bu sahalarına sekiz yüz yıllık küttür gelişmesini hiç olmazsa en umumi, çizgileriyle, bilmek lazım olur. Her halde ismiyetten evvelki halk edebiyatı ile çok büyük bir alakası olduğu için daha ilk gelişme zamanında halkın rağbetini ka'zanan bu edebiyat, yalnız basit tasavvuf esaslarının değil, hatta ilk zamanlarda ismiyetin bile göçebe Türkler arasında yerleşip. Kuvvetlenmesine yardım etmiş buna karşılık da Türkler edebiyatın yüzyıllarca halk arasında yaşamasına sebep olmuştur. Bu basit halkın şiir tarzı ve bunu doğuran kuvveti sufilik cereyanları, Anadolu'da daha geniş ve serbest bir şekil alarak birer "zühd ü Takva sistemi" Şeklinden ilahi bir aşk felsefsi tarzında döküldü.⁶

Mevlânâ Celaleddin Rumi, 1207-1273 Asıl adı Muhammed olan Celaleddin'in yaygın unvanı Mevlânâ Celaleddin Rumi'dir. Bu unvandaki Mevlânâ efendi; Mevlânâ, efendimiz demektir. Mevlânâ 30 Eylül 1207'de Horsan'ın Belh Şehirinde doğmuştur. Vefatı, konya'da 17 aralık 1273 dedir. Mevlânânın babası Harzem Şehlar ülkesinin büyük alim ve sofilerinden sultânül ulemâ Baha'eddin Veled'dir. Annesi Harzem Şahlar ailesine mensup olduğu bildirilen Müemille Hatun'dur.

Eserleri:

1. Divan-ı kabir.

⁵ KÖPRÜLÜ, Fuad, Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar, s. 61.

⁶ KÖPRÜLÜ, Fuad, Türk Edebiyatında Tarihi, s. 194.

2. Mesnevi.
3. Fih Mafih.
4. Mektubat.
5. Mecalis-i seb'a.⁷

Mesnevi Tercümesi'nden "ilk > beyit"

Dinle neyden, duy neler Söyler sana

Derdü vardır ayrılıklar dan yana:

"kestiler Sazlık içinden"der, beni

Dinler ağalar hem kadın hem er beni.

Hasret anlatmam için bulmam gerek

ayrılıktan parçalanmış bir yürek.

"Ası"ı kaybetmişse, bir insan arır;

"Ası"a olönmek çin hep, uygun ân arar.

Dosta olur-zannınca-her insan bana;

Bi haber, gel gör ki, sırrımden yana.

Sırlarım olmaz iniltimden uzak;

Her göz etmez fark, işitmez her kulak.

Saklı olmaz bir birinden cen ve ten,

Canı her göz görmez amma, bil ki sen.⁸

"Hacı Bektaş Veli" Eserleri ve Tesirleri:

13. yüzyılda Anadolu'da bilhassa halk kiltesi üzerinde en çok tesirli olan şahsiyetlerden biri de "Hacı Bektaş Veli"dir. Bu asırda Anadolu'yu baştan başa kaplayaan "Bebai" halifelerinden Horasan'lı bir Türk olup "kırşehir" civarında "suluca kara öyük"de yerleşmiş ve "Babai - Batını" akidelerini yaymağa çalışarak göçebeler arasında buna azami nespette muvaffak olmuştur.

⁷ BENARLI, Nihat Sami, Türk Edebiyatı Tarihi, 2. C., Mili Eğitim Basımevi, Ankara, 1998, s. 308.

⁸ KABAKLI Ahmed, Türk Edebiyatı, s. Cilt, s. 163.

Tarikat Silsilesini "kütbüddin Haydar, Lokman-ı Serahisi, Ahmed Yesevi" gibi büyük Türk Şeyhlerine kadar götüren bu Türk Sufisinin kurduğu "Bektaşilik" Tarkler arasında gelişerek kavmi an'aneye uymağa çalışan, bütün Tarikatler gibi "muhtelif unsurlardan karışmış syncertiste" bir mahiyettedir; onun "kalenderiye, yeseviye, Hayderiye" izleri yani "Şamanizm"den Nev-Eflatunilere kadar muhtelif mezhep ne mesleklerin türlü türlü kalıntısı hep birlikte mündemiçtir ki, bu itibarla, onu "Batını" mahiyetteki "Babailik" aleade bir devamı saymak hiç de yanlış değildir. "Hacı Bektaş Veli" islami ilimlere ve taşavvuf esaslarına layikiyle vakif bir alimdir. O devir Sufilerine uyarak meydana getirdiği Arabça "Makalat-ı Sufiyane"si önce sa'düddin adlı müridi tarafından nesir olarak 14. asır sonunda da "Hatib oğku" tarafından nazım olarak Türkçeye tercüme edilmiştir.

Ancak yeni başlayanlara mahsüs olan bu gibi eseler umumiyetle "zahiri" bir mahiyette olacağı için "Hacı Bektaş"ın bu eserinde de diğer sufilerden o kadar belirli bir suretle ayrılacak büyük hasusiyetler göze çarpmıyor.⁹

Yunus Emre

Hayatı:

Onun oloğum tarihi bir çok kimseler değişik Şekilde Vermektedir:

Nihad sami Banarlı'ya göre: onun doğum tarihi 1240-41dir.¹⁰

Seyit kemal kara Ali oğlu'ya göre: onun doğum tarihi, m 1250 dir.¹¹

Ahmed kabaklı'ya göre: 1230-40. Ölüm tarihi ise H 720 dir.¹²

Fuad köprülü onun ifadesine göre:

Yunus Emre 13. yüz yılın son yarısında civarında, yahut Bolu mûthakatından sakarya-suyu civarındaki karyelerden birinde yetişmiş bir Türkmen köylüsüydü. Divanındaki eserlerinden anlaşıldığına göre, uzun müddet Hak yolunda erişmeğe çalışmış, fakat bu emeline ancak Tapduk Emreye mürid olduktan sonra muvaffak olabilmiştir.

Yunus'un Sufiyane şahsiyetini yalnız Tapduk Emre te'siri altında teşekkül etmiş saymak doğru olmamakla beraber, onu büsbütün o te'sirden kurtulmuş saymak da o kadar yanlıştır. 13 yüzyıl Anadolusundaki tasavvuf cereyanlarının mahiyetyle, Yunus'un şahsiyeti gözününe alınmca, Tapduk Emre'nin mamevi simâsi da az-çok aydınlanabilir. Onun Cengiz istilasını üzerine Buhara tarafından Anaddu'ya gelmiş Sinan Efendi, yahut sinan Ala adlı orta-

⁹ KÖPRÜLÜ Fuad, Türk Edebiyatında Tarihi, s. 249-250.

¹⁰ BANARLI, Nihad Sami, Resimli Türk Edebiyatı Tarihi, 1. C., s. 327-328.

¹¹ KARAALİ OĞLU, Seyit Kemal, Ansiklopedik Edebiyat Sözlüğü, s. 838-839.

¹² KABAKLI, Ahmed, Türk Edebiyatı, 2. C., s. 178.

Asy-ı bir Türk şeyhi tarafından irşad edildiği hakkında Anadolu dervişleri arasında eskiden beri mevcut bir an'ane, Yunus üzerindeki Ahmed Yesevi tesirlerini de pek iyi açıklamaktadır.

Şakayık-ı Num'aniye müterciminin ifadesine göre, Tapduk Emre, "Müddet-i ömründe halik aleminden uzlet ve inkıta'üzre olup islah-ı salah ile habl-i alâkayı kat'etmiş ve şime-i kerime-i aktab üzer seccade-i irşade cülüs eyleyib, keramat-ı aliye izhar eylemiş Tapduk Emre. Bütün sakarya çevresinde büyük bir manevi nüfuz kazanmış meşhur bir mutasavvıftı. Bilhassa selçukluların inhitat devirlerine rastlayan o karışık zamanlarada mutasavvıfların halk üzerindeki nüfuzları bir kat daha artmıştı.

Yunus, o devrin bu umumi ruh haline tabi olarak ona süluk ettikten sonra, zunun bir çillekeşlik müddeti geçirdi; sülûkü tamamlamak için, dervişler, has bir ibadet heyecanı ile senelerce çalıştı. Sakarya amanlarından yaz kış dergaha odun taşıyordu. Yunus'un böyle dağlarda odun toplamakla meşgul olması, halk arasında tabii bir çok hikyelerin meydana gelip yayılmasına sebebiyet vermiş ve işte bu menkabeler, tâ zamanımıza kadar gelmiştir.

Rivayete göre, bir gün Tapduk Emre, Yunus'un getindiği odunlara bakarak hepsirinin düz ve kuru olduğunu görünce, "Dağda hiç eğri odun kalmamış mı?" Suâlini, bilmezlikten gelerek sormuş; Yunus da: "Dağda eğri odun çok; Lakin Senin kapında odunun bile eğrisi yakışma > !" cevabını vermiş. Her halde, tarikat erbabı arasında, Yunus, asırlardan beri, murşidine tam bir bağlılık göstermek suretiyle en yüksek mertebelere erebilmiş bir derviş timsâli olarak tanınmıştır. Divan'ında Tapduk Emre'ye karşı beslediği derin ve çok samim sevgi ve bağlılığı göstercek parçalara sık-sık rastlanmaktadır.

Yunusun Tapduk Emre'ye İntisabından Sornrakî bütün hayat safhaları, derin bir karanlık içindedir. Menkabeye göre, şeyhine tamam kırk yıl hizmetten Sonra sûtükü tamam ederek-çünkü kırk yıldan önce süluk devresini bitirmek mümkün değildir-irşad mertebesine erişmiş ve o zamandan başlayarak ilahilerini yazmıştır. Diğer bir menkabe de, şeyhini emriyle kırk yıl diyar diyar dolaştıktan sonra, ancak o rütbeye eriştiğini bildiriyor. Her ne olursa olsun, Divanındaki bâzı şiirler, gerek Mevlânâ'nın ve gerek şeyhi Emre Sultan'ın kendisinden önce öldüğünü, bir aralık murşidinin emri ile Şam'a gittiğini ve Anteb'e uğrayarak orada bir takım şiirler Söylediğini göstermektedir;

Emr-i murşid ile oldum şam'a revane

Ne mümkündür gide Şam'a böyle divane

Murâd olan Anteb imiş çıktı beyane

Yunus bir nutuk Söyledi Anteb'de <?!...>

Hatta kâbe'ye gidip ziyaret eltiğini gösteren manzumeler de divan'ında vardır; 'Mesela "Rum'dan çketım yürdüm, mum olup sızdım eridim. Şükür Hakk'a yüzler sûrdüm be güzel kâ'be yolları" ve "Edüb biyyet gittik kâ've iline vardık tavaf ettik El-hamdüli'llah ol cennetten çıkan Hacer <-i> esved'e. Yüzümüzü sürdük El-ham mdüli'llah" beyitleriyle başlayan manzumelerinde olduğu gibi..... Ancak, ileride açıklayacağımız üzere, bunların Yunus Emre'ye qit olmaması ve bu yüzden, Yunus'un ka'beye gitmemiş bulunması ihtimali de daima vardır'.

Öyle görünüyor iki Aşık Yunus, Şeyhinin tekkesinde Senelerce manevi olgunluluk elde etmeye çalışıp piştikten ve keramet menkabeleri halk arasında yayıldıktan sonra, tabii Tapduk'un izniyle oradan ayrılmış, çeşitli memleketleri gezip dolaşmış ve sonra kuvvetli bir ihtimale göre-şeyhinin zaviyesinden başka bir yerde seccade-nişin olmuştur. Divan'ındaki bir manzume, Tapduk dergahından ayrılarak başka illere gittiğini ima etmektedir:

Vardığımız iller,sol safalı güllere

Baba Tapduk manasın aldık El-Hamdüli'llah

Aç duk evi kışladık çok hayırlar işledik

Üş bahar oldu geri göçtük El-hamdüli'llah

Derildik pınar dduk, ayrıldık ırmak olduk

Şol akar Sular olduk Şükür El-hamdüli'llah

Tapduk'un tapusunda, kul olduk kapusunda

Yunus miskin çigidik, piştik El- hamdüli'llah

Dost bağcesi gülünden, şükür anın dilinden

Yunus şeyhin ilinden bize dervişler gelur.

Diğer bir manzumede de, "Şeyhinin memleketinden kendisine dervişler geldiğini" söylüyor. Bunlardan anlaşıldığına göre, Yunus Emre, Şeyhinin en tanınmış halifesi idi ve şeyhinin ölümünden sonra, onun dervişleri, Yunus'un etrafına toplanmışlardı. Daha sağlığında menkabeleri bütün Anadolu'ya yayılan Yunus Emre, böylece epeyi bir zaman yaşayarak birçok ilahiler, nutuklar yazdıktan ve onların halk arasında yayılmasını gördükten sonra, H. 707 'M.1308-1308' tarihini ta'kip eden seneler esnasında öldü. Elimizdeki vesikalara göre, vefat tarihini, açık bir srette ta'yin edebilmek, ne yazık ki mümkün değildir.

Eserleri:

Yunus Emre'nin iki eseri vardır. Bunlardan biri Risalettü-n Nushıyye isimli mesnevidir. Bu eserin baştan 13 beyti fa'ilatün fa'ilatün fa'ilün vezniyle yazılmıştır. Sonra nesirli yazılı bir bölüm kaleme alınmış ve bundan sonra mefa'ilürü mefa'ilün fa'ulün vezniyle Söylenen 550 beyittik asıl kitap hazırlanmıştır.

Risalettü-n Nushıyye tamamıyla didaktik bir eserdir. Başında ateş, hava, su, toprak gibi, dert unsurdan yaratılan insan'dan ve insana üflenen can'dan bahs eder. Nesirle yazılı kısımda akıl ve iman hakkında bilgi verilir. Eserin geri kalan asıl bölümünde ise alle gorik bir ifade ile nühtan, nefis'ları öfke, Sabır, nekeslik, gıybet ve kin gibi çeşitli insan huylarından ve insan hallerinden söz edilerek kötülüklerin nasıl ve hangi rahman, ordular'la mağlup edileceği anlatılır.

Bu anlatıyla Yunus Emre'nin içinde yaşadığı fetih ve cihad asırlarının destanı üslubu vardır. Bu eserin serı bötümünde söylenen:

Tarih dahi yediyiz yedi idi

Yunus canı bu yolda fidi idi

Beytinden, bu eserin Hicri 707 'Miladş: 1307' yılında yazıldığı anlaşılıyor. Yer yer, asıl şiirlerindeki sihirli lisanı hatnlatmak ve öyle hisli bir lirizm taşımakla beraber yine de bir tasavvuf dersi mahiyetindeki bu eser, sanat değeri bakımından, Yunus'un Divan'ı ile ölçülecek nitelikte değildir. Risalettü'n-Nushıyye, bize Yunus'un bilgisi hakkında mühim fikir vermekte ve onun bir mürşid sıfatıyla de çalıştığını belirtmektedir.¹³

Divanı:

Yunus Emre'nin asıl güzel ve büyük eseri, onu ölmezleştire şiirlerinin, ilahlerinin, nuluk ve nefes'lerinin toplandığı Divan'dır. Bu Divan'daki şiirlerin bir kısmı aruz'la ve aruzun çeşitli Nezinleriyle terennüm edilmiştir. Ancak Yunus ilahilerinin daha çoğu ve daha güzelleri hece ile Söylenenlerdir. Bu manzümelerde şekil, umumiyetle, Türk dörtlükleri'yle tertipleren milli nazım şekildir. Bir çok ilahilerde dörtlülerin son mısralarının bir nakarat mısra'ı halinde aynarı tekrarlanması da, bu şiirlerin bestelenerek termüm edilmesi an'anesine uygundur. Divan'da gazel şekliyle Söylenmiş şiirler ve mesnevi biçiminde manzumeler de vardır.¹⁴

Yunus Te'siri:

13. yüz yıldan 16. asır sonlarına kadar Anadolu dini hayatı çok mühim bir tedkik sahası gösterir. Yunus Emer'den başlayarak bir çok büyük mutasavvıflar ve mutasavvıf-şairler yetiştiren bu muhitte. Beabailik, Abdallık, bektaşılık, llurufilik, kızıl başlık, kalenderilik, Hayderilik adı atlında, Batınyye zümresine girebilecek bir çok mezheb ve

¹³ BANARLI, NİHAD Sami, Reimll Türk edebiyatı, 1. C, Milli Eğitim Basım Evi, İstanbul1998, s.334.

¹⁴ BENAILI, Nihat Sani, a.g.e., s. 334.

tarikatlere teşekkül etmiş ve yayılmış, eski Babailer hadisesinin tekerrürü şeklinde, bedre'd. Din Simavi taraftarlarının ayaklanması ve daha sonraki zamanlarda yine aynı mahiyette dini siyasi ayaklanmalar, veya bu mahiyette münferid hadiseler vukua gelmiştir. İşte, böylece bütün bu dört asırlık müddet esnasında Anadolu Türkleri daima buhranlı bir hayat geçirmişler, yalancı peygamberle, yeni ictikatlar ve onlar uğrunda canını Ner meyi göze alacak bir çok müminler yetiştirmişlerdir. Çok çeşitli amillerin te'siri altında ve çok değişik şekillerde kendini gösteren bu hadiseler hakkında öyle birden bire umumi ve kesin bir fikir ileri sürmek doğru değildir. Bir taraftan şer'in sarîh gükümlerine aykırı böyle Batini cereyanları olguran dini-tasavvufî hayat, yine aynı kuvvet ve faaliyet te'siriyle, diğer taraftan şer'i esalara tamamiyle uygun yeni tarikatlere vücude getirerek bu cereyanı Osmanlı memleketinin her köşesine, hatta Rumeli ve Bosna sınırlarına kadar yaydı; Osmanlı tarihinin bu devirleri sırf bu sebeple, iki ma'kus safha gösterir; Bir tarafta dini ayaklanmalar, ferdi itizaller, tenkiller, katil ve iş adamlar, diğer tarafta en muteasıp ülemâ-yı rûsumu ve sarayın hürmet ve i'tibarını gören, kerametleri halk arasında yayılan ve büyük bir manevî nüfuza malik şeyhler. Hakikatte, bu iki ma'kus safha, aynı hadisenin neticesi aynı şeyin iki değişik tecellisi olup, tasavvufî cereyanların halk arasındaki ehemmiyet ve kıymiyet ve kıymetini göster. Hulasa, Anadolu Sahasında Türklerin yerleşmesinden 16. yüz yıl sonlarına kadar, tasavvuf cereyanı, muhtelif şekil ve mahiyetlerde, gittikçe aratan bir kuvvetle, bu gün kadar devam edip durmuş, hiç bir suretle eksilmemiştir.

Yunus Emre'nin mutasavvufane şiirleri Anadolu sahasında pek çabuk yayılarak az zamanda pek mühim takipçileri yetiştirdi. 15. asra kadar İran tasavvuf edebiyatı te'siri altında tamamiyle mutasavvufane bir mahiyet gösteren Osmanlı edebiyatı, bir taraftan Mevlânâ, Sultan veled, Attar, Sena'i Sa'di nüfuzuna kapılarak, İcem vezin ve şekillerini her gün da ha artan bir başarı ile kabul ederken, diğer taraftan da Yunus'un kuvvetli şahsiyetiyle canlandırdığı milli tarzı brakamıyarak o yolu da tutuyordu. Aynı kaynaktan gelen Sufiyarane ilhamın böyle iki değişik akış ta'kip etmesinde Yunus'un büyük İran öteki mecrayı te'siri altında Türk Edebiyatı yalnız öteki mecrayı ta'kip edecek. Vitekim la-dini edebiyatta Yunus Emre gibi milli bir dahi yetişmediği için, o yol asırlarca bırakılmış ve o vadide, hiç bir zaman, Yunus tarzı dediğimiz tasavvufî edebiyat aslıyyet ve kıymetinde milli birşey ortaya çıkamamıştır.

İran Sufi şairleri karşısında Yunus'un kuvvetle devam ettirdiği bu te'siri aynı kaynaktan gelen sufiyane ilhamın böyle iki değişik yol ta'kip elmesini, önce Horasarlı bir Türk ailesinin öocuğu olan Aşık Paş'da görüyoruz. H.730 "M. 1329.30"da tamamladığı Garib-Name'sini adeta mesnevi te'siri altında yazan bu şairin ilahilerinde Yunus te'siri de göze çarpar; Lakin o, Yunus'taki San'at dehasından hemen tamamiyle mahrum olduğu için, eserleri, Yunus'un-asıl san'atkar Şahsiyetini için almayan ale'l'âde ilahlerinden farksız gibidir. Doğrudan doğruya İran matasavvıflarının ve bilhassa Mevlânâ'nın te'siri altında kalan böyle bir mutasavvıf-şair üzerinde Yunus gibi ale'l'ade bir dervişin bu kadar kuvvetli te'sir edebilmesi çok dikkate değer.

İlk defa Yunus tarzının sihrini anlayıp o yolda ilahiler yazan en eski şair, Abdal Musa'nın halifesi kaygusuz Abdal'dır ki Bektaşiler onu-şair bir çokları gibi-kendi tarikatlarından sayarlar, Mısır'da bir mağara içinde gömülü olduğu için Mısırlıların Adbu'llah Magarevi dedikleri bu zatın menkabe ve şiirleri tesbit edilmiş ve biliniyor ise de, tarihi şahsiyeti ve hakikaten o güzel şiirlerin kendisine ait olup olmadığı henüz ilmi bir kesinlikle keştilmez; fakat, her kime ve her hangi zamana ait olursa olsun, bugün elimized bulunan o güzel şiirleri, Yunus tarzı dediğimiz hususi ifade tarzının en kıymetli eserlerinden saymağa mecburuz. Tıpkı Yunus Emre'de olduğu gibi, derin bir safvet ve Samimilik, basit lakin basitliği nisbetinde açık ve çok kudretli bir ifade: milli ve zinle milli tarzda yazılmış olan o manzumelerin de hususyetlerini teşkil eder. Bunlardan sonra en eski Yunus takipçisi olarak meşhur Hacı Bayaram veli'yi gösterebiliriz ki, artık ondan sonra da bu te'sir bütünü umurnileşir ve bir yandan da adeta Batıniye meslekleri arasına girebilecek tarikat mensupları ve hatta, bunlardan hariç olarak, eski o zamanların devamı demek olan saz şairleri yani aşıklar arasında da Yunus takipçilerine ayrı uzun uzadıya değil, hatta kısaca bahs etmek bile mümkün değildir. Büsbütün ayrı bir tedkik mahiyetinde olan ve esasen ilim bakımından pek o nisbette de Raydalı görümeven böyle uzun bir teşebbüse girişmekten ise, bu te'sirin bütünhakkında terkibi ve kısa izahları yeter-ve eserimizin umumi kadrosuna göre de zaruri bulduk.¹⁵

Şiirlerinden Örnekler:

Aşıktan Dava Kılan Kişi

Aşıktan dava kılan kişi hiç anmaya hirs u heva
 Aşk evine girenlere ayruk ne ü ne vefa.
 Gerçek aşık olan kişi anmayısar dürnya ahret
 Aşık değildir ol kişi yürüye izzeti kova.
 İzzet ü erkan kamusu bunlardır dürnya sevgisi
 Aşksdan haber eyitmesin kim dünya izzetin seve.
 Diliyle aşk diyen bilmezler aşk neyduğini
 Benim cevabım sen eyit aşka izzetimidir baha.
 Her kim izzetten geçmedi aşıklık bühtandır ona
 Her giz girdiği yok-durur aşk ile izzet bir eve.

¹⁵ KOPRÜLÜ, Fuad, Türk Edebiyatında İlk MutaSavvıflar, s. 337-339.

Bu cümle aşık olanlar aşk ile geldiler yola
 Müşa hedeye olan düşmeyiserdir ol ağa.
 Yunus'a aşık deyiben zin har özenip gelmegil
 Çok bezirgan ziyan eder varıcağız uzun yola.

Heva	Hoşlanma, tutkunluk, sevgi
Ayruk	Başka
Meyl	Eğşlme, Sevgi Semipati
Vefa	Sözde durma
Hergiz	Asla, hiç bir vakit
Müşahede	Gözle görüp, bilmek, görüşmek
Gark olmak	Suya batmak, boğulmak, bir şeye çokca sahip olmak
İzzet	Değer, yücelik, kudret, ikram
Erkan	Tarikat yolu, usül
Eyitmek, ayitmak	Söylemek
Buhtan	İftira
Zinhan	Sakin, aman
Bezirgan ¹⁶	Tüccar, gezici, esnaf, alış verişle uğraşan.

Aşk Eteğın Tutmak Gerek

Aşk eteğın tutmak gerek akıbet zeval olmaya
 Aşkdan okusan bir elif kimseden sual olmaya.
 Aşk dediğın duyar isen candan uyar isen
 Aşk yoluna candır feda ona feda mal olmaya.

¹⁶ Yunus Emre Divanı, s.39-340.

Asılızadeler nişanın eğer bilmek diler isen
 Özü oğlan da olusa sözünde vebal olmaya.
 Ariflerden nişan budur her gönülde hazır ola
 Kendiyi teslim eyleye sözde kıyl ü kal olmaya.
 Görmez misin sen arıyı herbir çiçekden bal eder
 Sinek ile pervanenin yuvasında bal olmaya.
 Dürr ü cev her ister isen ariflere gizmet eyle
 Cahil bin söz söyler yuvassında bal olınaya.
 Miskin yunuz zehr-i katil aşk elinde tiryak olur
 İlm ü amel zühd ü taat bes aşksız helal olmaya.

Akibet	Son, bitim, sonuç
Zeval	Zail olma, sona erme
Zehr-i katil	Öldüren zehir
Dürr ü cevher	İnci ve mücevher, kıymetti taşlar
Miskal	Bir buçuk dirhem, ağırlık ölçüsü
Biçaree	Çaresiz
Amel	İş, dini emirleri yerine getirme, ibadet
Vebal	Suç, günah
Arif	Bilen, bilgi sahibi, ıerfan sahibi
Kıyl ü kal	Dedi kodu
Zühd	Kaçınmak, dinde şüpheli şeylerden kaçınmak
Bes	Yeter, kafi
Hilal ¹⁷	Dinen yasak ol mayan

¹⁷ Yunus Emre Divanı, s. 44-45.

Aceb Ne Nesnedir

Aceb ne nesnedir bu dert ile firak bana

Canımı sarhoş eyledi aşk ağı vütiryak bana.

Kimin kim renci var ise derdine derman istesin

Kesti benim bu rencimi derman oldu bu dert bana.

Aşk oduna yan der isen gönillere gir der isen

Karanülar aydın ola kendil ü çırak bana.

Gökten inen dört kitabı günde bin kez okur isen

Erenlere münkir isen didar ırak senden yana.

Miskin Yunus erenlere tekebübür olma toprak ol

Topraktan biter küllisi gülistan dır toprak bana.

Aceb	Acaba
Tiryak	Panzehir, afyon
Renc	Sıkıntı, illet
Od	Ateş
Karanü	Karanlık
Çırak, چراغ	Meşale, mum, aydınlık veren şey
Erenler	Ermişler, Veliler Allah dostları
Münkir	İnkâr eden kafir
Didar	Güzel yüz, buluşmak Tasavvufta Allah'ın cemali
Tekebbür	Kibirleşmek, büyüklük göstermek
Küllü ¹⁸	Bütün

¹⁸ Yunus Emre Divanı, s. 50.

İlahi

İster
 idim Allah'ı
 Buldum
 ise ne oldu?

Ağlar idim dün ü gûn,
 Güldüm ise ne oldu?

Erenler meydanında
 Yuvarlanır top idim
 Padişahi Çevgânında
 Kaldım ise ne oldu?

Erenler Sohıbetinde
 Deste kızıl gül idim
 Açıldım ele gelim,
 Soldum ise ne oldu?

İşit yunus'u işit
 Yine deli oldu hoş
 Erenler manasına
 Daldım ise ne oldu?¹⁹

İlahi

Severim ben Seni candan içerü
 Yolum vardır bu erkandan içerü.
 Şeriat, tarikat yoldur varana içerü
 Hakikat meyvesi andan içerü.
 Beni bende dermen bende değilim
 Bir ben vardır bende benden içerü.
 Süleyman kuş dilin bilür dediler
 Süleyman var Süleymam'dan içerü.
 Tecelliden nasib erdi kimine
 Kiminin maksudu bundan içerü.
 Senin aşkın beni benden aluptur
 Ne Şirin derde bu dermandan içerü.
 Miskin Yunus gözü tuş oldu sana
 Kapında bir kuldur Senden içerü.

Anlam Açıklaması:

¹⁹ HİKMET PAR, Arif, Yardımcı Edebiyat Kitabı, 1. Lise, s. 49.

1. Tanrım ben seni canımdan daha çok severim. Tuttuğum yol bu temele dayanır. Kişiliğinin en belirgin yanı budur.
2. Senin birliğini ve teklliğini anlamak ve sana Lâyık bir kul olmak için tutulacak yollar ister şeriat, ister tarikat yolu olsun, birdir. Asıl olan hakikat meyvesine, yani sana ulaşmaktır.
3. Yunus'a kendindedir demeyin. Ben bende değilim. Bende öyle bir benlik var ki, benden de derindedir. Ruhumda tutuşup yanan Tanrı aşkıdır bu.
4. Hz. Süleyman kuş dilini bile derler. Ama ona bu kudreti ve beceriyi veren asıl güç Tanrı'dadır.
5. Kimine tecelli nasip oldu. Yâni onlarda tanrı gücü görünür hale geldi. Kimileri ise bunu az görerek sana ulaşmak istiyor.
6. Senin aşkınla kendimden geçtim. Bu öyle bir dert ki dermandı, devadan daha değerli ve yararlıdır bana. Tanrı aşkı yolunda çekilen acılar insana tatlı gelir.
7. Senin aşkınla âciz Yunus, bir kez seni gönül gözüyle gördü ya, bundan sonra senin kapında sultanlarından daha değerli bir kuldur artık.²⁰

Sabahım Sinliye vardım gördüm cümle ölmüş yatur
Her biri biçare olup ömrün yavı kılmış yatur.
Vardım bunların katına baktım ecel heybetine
Niçe yiğit muuradına ermeyüben ölmüş yatur.
Yemiş kurt-kuş, bunu keler niçelerin boğrın deler
Şol ufacık na-resteler gül gibice solmuş yatur.
Tuzağa düşmüş tenleri Hakk'a ulaşmış canları
Gormez misin sen bunları nöbet bize gelmiş yatur.
Esilmiş inci dişleri dökülmüş sarı saçları
Kamu bilmiş teşbişleri emr ü nemde ermiş yatur.
Gitmiş gözünün karası hiç işi yoklur durası
Kefen bezinin paresi sürüğe sarılmış yatur.
Yunus gerçek aşıkısan mülke suret bezemegil
Mülk suret bezeyenler kara toprak olmuş yatur.²¹
Bu dünyanın meseli bir ulu şara benzer
Veli bizim ömrümüz bir tez bazara benzer.
Her kim bu şara geldi bir lahza karar kıldı
Geri dönüp gitmeği gelmez sefere benzer.
Bu şarın evvel tadı şehd ü şekerden şirin
Ahn acısını gör şöl zehr-i mara benzer.
Evvel gönül almağı hublara nisbet eder
Ahr yüz dönölürmeği acuz mekkara benzer.
Bu şarda hayallain haddi vü Şümarı yok

²⁰ HİKMET PAR, Arif,, Yardımcı Edebiyat Kitabı, 2. Lise, s. 50-52.

²¹ GÖLPINARLI , Abdülbaki, Yunus Emre Ve Tasavvuf,.

Bu hayale aldanan otlar davara benzer.
 Bu Şarın sultanı var cümleye ihsanı var
 Sultan ile bitişen yoğ iken vara benzer.
 Kendi mikdarın bilen bildi kendi halini
 Veli dahı ışık ile evvel-bahara benzer.
 Biçare Yunus'u göre derde ile hayran olmuş
 Anın her bir nefesi Şehd ü Şekere benzer.²²
 Nite ki bu gönlüm evi ışk elinden taş-a-gelir
 Niçe yüksek yürü isem aşk başınıdan aş-a-gelir.
 Niçe ki aydıram razım söylemeyin kimesneye
 Gider bu sabr u karanm olst önüne düşe-gelir.
 Hey nice sabreyleyiser dost yüzünü gören kişi
 Ol hakitat gördüm diyen kendözünden şaş-a-gelir.
 Maşukanın tecellisi türlü-tülü renkler olur
 Bir şivede yüz bin gönlüm alıbaın cuşa gelir.
 Ol dost ile benim işim bulut ile güneşleyin
 Bir dem hicabı sürülür bir dem nikap başa gelir.
 Acep yine miskin Yunus ışktan artrk sevdi
 Zira kî bu ışktan yiğrek hiç yokdurur başa gelir.²³
 Benim ol tılsım-ı pinhan ki bugün iyana
 Ezeli nişansızdım edebi nişana geldim.
 Bu tılsımı çünkü açtım zulümata nur saçtım
 I nice makaam geçtim ki bu cism ü cana geldim.
 Ben okudum ism-ı a'zam ki vücuda geldi alem
 Koyuball adım Adem benim uş Cihana geldim.
 Çü bakıp beni görüler ayrığa niçin sorarlar
 İsteyip beni ararlar buna ben gümana geldin.
 Kamu yerde ben bulundam kamu zerrede bilendim
 Kamu yâna çüll çalındım bu ile beyâna geldim.
 Ne kişi dürü bu Yunus ki iyan ede râzı
 İşidin bu süz ü sazı benim uş lisâna geldim.²⁴
 Ey dost ışkın derizine girem garkolam yürüyem
 İki Cihar meydan ola devrarım sürem yürüyem.
 Girem derize gurkolam ne elif ne mim dal olam
 Dost bağında bülbül olam güllerin derem yürüyem.
 Bütbül olubanı ötem gönül olam ceset tutam
 Başımı elime alıp yoluna verem yürüyem.

²² GÖLPINARLI , Abdülbaki, a.g.e. .

²³ GÖLPINARLI , Abdülbaki, Yunus Emre Ve Tasavvuf.

²⁴ GÖLPINARLI , Abdülbaki, Yunus Emre Ve Tasavvuf , s. 407.

Bülbül olubanı giden ey nice gönüller güdem
Bu benlik senlik şarını tekini vuram yürüyem.
Yunus'tur ışk ararısı biçareler biçaresi
Sendedin derdim Çaresi eler manrım soram yürüyem.²⁵

Kıldığın Namaz Değil

Bir kez görlül yıktın ise kıldığın namaz değil
Yrtmış iki millet dahi elin yüzül yumaz değil.
Hanerenler geldi geçş bunlar yurdu kaldı goçtü
Pervez urep Hakk'a uçtu hüma kuşudur kaz değil.
Yol oldur ki dogru vara göz oldur ki Hakk'a gore
Er odur alçakta dura yüceden bakan göz değil.
Doğru yola gittin ise er eteğin tuttun ise
Bir hayır da ettin ise birine bindri az değil.
Yunus bu sözlerî çatar sanki yağı bala katar
Halka mata'ların savar yükü gevher dir tuz değil.²⁶

²⁵ GÖLPINARLI , Abdülbaki, Yunus Emre Ve Tasavvuf , s. 408.

²⁶ HAYDER, Çoban Hıdır, Edebi Metinler Not Dersleri , s. 101.

Sonuç

Tasavvuf edebiyatı, Türk edebiyatına etkisi adlı konusu hakkında bilgi verildikten sonra şu sonuca vardık:

Tasavvuf edebiyatı ilk önce Arap ve islam ülkelerinde ortaya çıktıktan sonra Anadolu bölgelerine girmiştir. Türkler islamiyeti kabul ettikten sonra birkaç tasavvuf tarikatları benimsemişler. Bunlardan bektaşilik, mevlevilik v.b.

Tasavvuf edebiyatının kurucusu Ahmet Yesevidir. Yesevi Türkiyeye ilk getirendir. Türkiye'de on altıncı asırdan itibaren tekeler yaptırmaya başlamış ve o zamanda bu tekkelerde dervişler çoğalmıştır.

Tasavvuf edebiyatında meşhur mutsavvufiler mevlana celaeddin ve Yunus Emredir. Türk edebiyatında tasavvuf büyük bir yer tutmuştur.

Kaynakça

1. GÖLPINARLI, Abdübaki, Yunus Emre ve Tasavvuf.
2. KABAKLI, Ahmed, Türk Edebiyatı, 2 Cilt.
3. HİKMET PAR, Arif, Yardımcı Edebiyat Kitabı, 1. Lise.
4. HİKMET PAR, Arif, Yardımcı Edebiyat Kitabı, 2. Lise.
5. HAYDER, Çoban Hıdır, Edebi Metinler Not Dersleri.
6. KÖPRÜLÜ, Fuad, Türk Edebiyatı Tarihi.
7. KÖPRÜLÜ, Fuad, Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar.
8. KARAALİ OĞLU, Seyit Kemal, Ansiklopedik Edebiyat Sözlüğü.
9. BANARLI, Nihad Sami, Resimler Türk Edebiyatı Tarihi, 1. C. .
10. Yunus Emre Divanı, Dergah yayınları Türk Dili Ve Edebiyat, Ansiklopedisi.

التصوف في الأدب التركيّ ودور يونس امره

م.م. عمار هملي معارج

جامعة بغداد/ كلية اللغات/ قسم اللغة التركية

الملخص:

تناول بحثي هذا موضوع التصوف وتأثيره على الأدب التركي وعلى الأدباء في تلك الفترة والتي امتدت من القرن الثالث عشر وحتى القرن السادس عشر ولقد انتشرت الصوفية في ذلك الزمن بسبب استيلاء المغول على الأناضول وتدهور الدولة في تلك الفترة فقد كان يُشاهد المتصوفون وال دراويش الحقيقيون في كل مكان حيث كثرت في الأناضول زواياهم وتكاياهم واخذ الناس يتحلّقون حولهم. ومن ابرز مشايخ الصوفيين الذين انتشر نفوذهم في هذا العصر (احمد يسوى) (مولانا جلال الدين الرومي) (حاجي بكتاش ولي) ومن الطبيعي إلا يبقى الشعراء خارج نطاق هذه الدائرة فقد بدأ يكرسون أقلامهم لنشر المعتقدات الدينية والصوفية. ومن الشعراء المتصوفين المشهورين في هذا العصر والذي يعتبر من أعظم الشعراء المتصوفين يدعى (يونس امره) ولازالت إشعاره تتناقل من يد إلى يد بين أبناء الشعب التركي رغم مرور هذه الفترة الطويلة من الزمن لأنه استطاع أن يعبر عن أحساسه بلسان الشعب وذوقه. بالرغم من هذه الشهرة الواسعة وتلك المكانة المرموقة للشاعر فأن هناك جوانب غير معروفة من حياته.

الكلمات المفاتيح: التصوف، ادب التصوف، طرق التصوف ، يونس امره.